

Datum 2020-05-06

Socialdepartementet

E-post: s.remissvar@regeringskansliet.se

YTTRANDE

SOU 2020:06 En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering

Autism- och Aspergerförbundet överlämnar härmed sitt yttrande över ovan rubricerat betänkande. Förbundet arbetar för att förbättra villkoren för barn, unga och vuxna med autism. Förbundet har drygt 18 000 medlemmar över hela landet. Bland dessa finns individer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är professionellt verksamma inom området.

Inledning

En av regeringen tillsatt särskild utredare har analyserat delar av de regler som gäller för sjukförsäkringen. Utredningens förslag syftar till att stärka sjukförsäkringens legitimitet. Utredningen har bland annat analyserat hur begreppet "normalt förekommande arbete" har tillämpats. Utredningen har även analyserat vilka fysiska och mentala förmågor man kan kräva för att hänvisa någon till ett normalt förekommande arbete. Sedan 2008 bygger regelverket för sjukpenning på att bedömningarna av arbetsförmågan för de som omfattas av försäkringen görs mot en bredare bedömningsgrund. Nivån på sjukpenningen minskar ju längre den försäkrade har haft en nedsatt arbetsförmåga och vid bedömningen av arbetsförmågan får hänsyn endast tas till strikt medicinska faktorer. Det är m.a.o. inte möjligt att beakta utbildningsbakgrund eller ålder vid bedömning av arbetsförmågan. Utredaren anser att kraven på omställning till annat arbete måste bli mer rimliga, att rehabiliteringen måste stärkas, att ärenden behöver utredas bättre och att besluten behöver göras mer begripliga för den enskilde individen.

3. Utgångspunkter

Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker de utgångspunkter som nämns, att säkerställa en rättssäker och likformig bedömning samt att öka den försäkrades förståelse för de beslut som fattas. Förbundet vill dock påpeka att en grundläggande förutsättning för att skapa ökad förståelse för enskilda beslut är en väsentligt ökad transparens. Regelverket bör därför betona vikten av en god transparens i alla handlägningsprocesser och beslut. Detta

motiveras av att det under många år funnits oklarheter kring Försäkringskassans bedömningar av sjukskrivnas arbetsförmåga och otydliga beslutsmotiveringar vilket resulterat i en bristande rättssäkerhet. Detta är högst otillfredsställande eftersom konsekvenserna av Försäkringskassans prövning efter en längre sjukskrivning i många fall resulterat i att enskilda individer, med bl.a. autism, fått erfara kraftigt försämrade ekonomiska förhållanden samt en sämre hälsa.

4.4.2 Försäkringskassans utredningsskyldighet

Utredningen konstaterar att Försäkringskassans ärendehantering inte alltid uppfyller kraven på den utredningsskyldighet som åligger myndigheten. Besluten har visat sig kunnat vara av schablonmässig karaktär samt undermåligt underbyggda. Autism- och Aspergerförbundet kan bekräfta den bild som utredningen presenterar och att det i flera fall är svårt att förstå hur Försäkringskassan kommit fram till att en person har förmåga att utföra ett s.k. normalt förekommande arbete. I besluten redovisas mycket sällan något faktiskt stöd för att de arbeten som Försäkringskassan hänvisar till verkligen existerar. Med nuvarande regelverk tvingas de individer som efter 180 dagar nekas sjukpenning att vända sig till Arbetsförmedlingen för att skriva in sig som aktivt arbetssökande. I de fall Arbetsförmedlingen anser att den försäkrade inte har tillräcklig arbetsförmåga för att få en anställning så hamnar den försäkrade mellan stolarna och tvingas normalt att ansöka om ekonomiskt bistånd.

Att beslut från Försäkringskassan om avslag är väl underbyggda och mer begripliga stärker rättssäkerheten. Ett väl motiverat avslagsbeslut underlättar också för individen att ta ställning till om det finns grund för att ifrågasätta beslutet.

6. Analys av fysiska och mentala krav vid bedömning av normalt förekommande arbete

Utredningens fokus avser bedömningen av arbetsförmågan hos personer som är sjukskrivna efter 180 dagar i rehabiliteringskedjan. Enligt nuvarande regler bedöms den försäkrade mot normalt förekommande arbete på hela arbetsmarknaden. "Normalt förekommande arbete" är i grunden ett problematiskt begrepp eftersom det är svårt att definiera då termerna "normalt" och "förekommande" är mycket vaga. Reglerna innebär att sjukskrivna är tillgängliga på arbetsmarknaden genom att skriva in sig på Arbetsförmedlingen och aktivt söka s.k. normalt förekommande arbete på hela arbetsmarknaden. Nuvarande regelverk tar inte hänsyn till den specifika situationen samt individuella förutsättningar. Trots en mångårig kritik avseende brister vad gäller transparens och rättssäkerhet så har Försäkringskassan utövat en strikt tillämpning av regelverket. Att efter 180 dagar med sjukpenning prövas mot hela arbetsmarknaden för ett normalt förekommande arbete är en utmaning för den enskilde individen och en särskilt komplicerad prövning för personer med autism. Utredningen föreslår ett förtydligande av begreppet normalt förekommande arbete samt att bedömningen av arbetsförmågan efter dag 180 ska göras mot angivet normalt förekommande arbete. Med begreppet angivet menas i praktiken en yrkesgrupp, d.v.s. att arbetsförmågan ska bedömas i relation till en specifik yrkesgrupp enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK). Sjukskrivna personer har upplevt sig ställas mot en fiktiv arbetsmarknad – inte mot arbeten som faktiskt finns. Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker förslaget då det ökar tydligheten, förutsägbarheten och rättssäkerheten för personen under rehabiliteringskedjan. Förslaget

innebär också att Försäkringskassan ska ange vilka arbeten de syftar på. Autism- och Aspergerförbundet anser att det är positivt att detta anges i syfte att nå en så rättssäker och effektiv försäkring som möjligt både för den enskilde individen och för samhället.

Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker vidare utredningens förslag gällande att beslut som tas i systemet måste vara fullt begripliga för den enskilde. Ett sådant krav torde även bidra till bättre underbyggda beslut vilket gagnar såväl den enskilde som samhället i stort.

Vad avser rehabilitering så anser Autism- och Aspergerförbundet, i linje med utredningen, att tidig rehabilitering är mycket viktigt för att möjliggöra en återgång i arbete. Likaså kan förbundet bekräfta utredarens iakttagelse att Försäkringskassan många gånger inte lever upp till sitt ansvar att tidigt i sjukskrivningsprocessen utreda försäkrades behov av arbetslivsinriktade åtgärder och samordna insatser från bl.a. hälso- och sjukvården. Enligt utredaren kan detta till viss del förklaras av Försäkringskassans tolkning och tillämpning av regelverket gällande tidsgränsen på 180 dagar i rehabiliteringskedjan. Om Försäkringskassan bedömer att en försäkrad, efter dag 180, kommer att ha arbetsförmåga för ett normalt förekommande arbete så initierar Försäkringskassan inte någon arbetslivsriktad rehabilitering eller beviljar rehabiliteringsersättning. Utredaren menar att rehabiliteringskedjans tidsgräns om 180 dagar hämmar försäkrades möjlighet till rehabilitering och återgång till arbete. Vidare menar utredaren att eftersom syftet med rehabiliteringsersättningen är att möjliggöra arbetslivsinriktad rehabilitering, ska rätten till ersättning finnas så länge den försäkrade deltar i sådan rehabilitering. Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker förslaget om att överväga förändringar av lagstiftningen i enlighet med utredningens förslag. Dock efterlyser Autism- och Aspergerförbundet ett funktionshinderperspektiv genom utbildning bl.a. av Försäkringskassans handläggare för att tillföra fördjupad kunskap om autism samt andra funktionsnedsättningar. Förbundet tillstyrker även förslaget om att en försäkrad som har uppnått den ålder då denne som tidigast kan ta ut inkomstgrundad ålderspension ska få sin arbetsförmåga bedömd mot arbete hos arbetsgivaren oavsett hur länge individen har haft nedsatt arbetsförmåga. Möjligheten att få arbetsförmågan bedömd mot arbete hos arbetsgivaren ska gälla till och med den månad då den försäkrade som tidigast får ta ut garantipension.

Förbundet noterar att uppdraget överhuvudtaget inte omnämner personer som är sjukskrivna och arbetslösa. Detta är olyckligt då det är en relativt stor grupp som ofta behöver söka ekonomiskt bistånd i kommunen. Försäkringskassan har ett samordnat samt rehabiliterande ansvar även för dessa personer – ett ansvar som många gånger haltar. Det är önskvärt att även denna fråga hanteras när rehabiliteringskedjan nu ses över.

Konklusion

Sammanfattningsvis anser Autism- och Aspergerförbundet att den framlagda utredningen utgår från och analyserar tydliga brister i sjukförsäkringen som länge har varit föremål för kritik både från de försäkrade samt allmänheten i stort. De presenterade förslagen innebär väsentliga förbättringar i sjukförsäkringen och är ett positivt steg framåt. Åtgärderna samt ny lagstiftning behövs för att stärka sjukförsäkringens legitimitet. För att uppnå detta måste försäkringen i alla dess delar vara tydlig, transparent och förutsägbar. Ett annat sätt att uttrycka det är att

sjukförsäkringen ska tillämpas på ett sätt som inte bara *är* utan också *upplevs* som rättssäkert.

Ordförande Ulla Adolfsson

gm

Maria Sivall

Förbundsjurist

Maria.sivall@autism.se